వ్యాస కౌముది

తెలుగులో చాటు కవిత్వం

డా.జొన్నలగడ్డ మార్కండేయులు

సామాజిక జీవనాన్ని ప్రతిబింబించిన శ్రీనాధుని చాటువులు ఒకతరం నుండి మరో తరానికి మౌఖికంగానే ప్రచారమవుతూ ముద్రణా యుగానికి చిక్కాయి. అవి ఇన్ని అని లెక్క తేల్చడము కష్టసాధ్యము. డా.కోడూరి ప్రభాకరరెడ్డి ఆకారాదిక్రమంలో వాటన్నింటినీ "శ్రీనాధుని చాటువులు" పేరిట పుస్తకరూపంలో వెలువరించారు. అందుచేత ప్రసిద్ధము, అనామికము అని కాకుండా---- సారూప్యముగల చాటువులన్నీ ఒక చోట శీర్షీకరింపబడాలన్న ఆశయమే చాటుకవిత్వము సేకరించేవారికందరికీ ఉంటుంది... మనస్సును రంజింప చేయుగల ప్రాచీన, ఆధునిక చాటుపద్య సేకరణ ప్రతి ఒక్కరూ చేయాలి. వేమన చెప్పిన ఈ క్రింది పద్యము చూడండి.

నిక్కమైనమంచి నీలమొక్కటి చాలు
తళుకు బెలుకురాళ్ళు తట్టెడేల
చాటుపద్యమొకటి చాలదా ఇలలోన
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

నీలమణి నల్లగా ఉంటుంది. తళుకుబెళుకులతో తట్టెడు రాళ్ళు తెచ్చి ఇచ్చినా నీలమణినే ఎన్నుకుంటాము. పద్యాలలో చాటు పద్యము ఒక్కటి సేకరించినా నీలమణివంటిదే అందుచేత ఈ ముద్రణాయుగములో జనశ్రుతులుగా ప్రచారమైన చాటుకవిత, శ్రీనాధుని చాటువుల మాదిరిగా, శీర్షీకరింపబడాలన్నది నా ఆశయము. గుడి, చెరువు, వనము... శిధిలమైపోతాయి. పద్యము మాత్రము నశించదు అని గువ్వల చెన్నని నీతి ఈ క్రింది పద్యములో ఉంది. కృష్ణరాయల స్వర్ణయుగములోని చాటుకవితా సంపదను ఆస్వాదించేముందు ఈ నానుడి మరుపురానిది.

గుడికూలును నుయి పూడును
వడినీళ్ళం చెరువు తెగును, వనమును ఖిలమౌ
చెడనిది పద్యం బొకటియె
కుడియెడమలకీర్తికన్న గువ్వలచెన్నా

శ్రీకృష్ణరాయల సభ

గంభీరత, స్థబ్దత, వింతచెలువము, మధురసోయగము కలిగి--దేశభాషలందు తెలుగులెస్స అని నినదించిన ఆంధ్రభోజుని భువన విజయ సాహితిని తలచుకుని పులకించని తెలుగువాడుండడు. ఆంధ్ర సాహితీ సమరాంగణ చక్రవర్తి పాలించిన 1509--1530 కాలము చారిత్రికముగానేకాదు--సాహితీ స్రవంతి ఉత్తుంగతరంగాల తేలియాడించిన మధుర భావతీర గమ్యసోయగముగా కూడా మరపురాని

మధురానుభూతి. దక్షిణ భారతదేశమును ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యముగా పరిపాలించిన మహరాజు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు. ఆయన కొలువులోని సందేహము, వివాదాస్పదములైన కవికాలాదుల విషయాన్ని పక్కకు నెట్టి సరసహృదయ సాహితీలోకము-- ఆ అష్టదిగ్గజ కవి పోషక రత్నాకరుని "భువనవిజయమును" ఆధునిక సాహితీ రంగ స్థలము మీద నేటిమేటికవులు ప్రదర్శనగా రూపుదిద్ది భువన విజయ కవులను నేటికీ గుర్తుకు తేగలుగుతోందంటే చాటుపద్యములే ఆధారము.

రాయలు -- గండపెండేరము:-

రాయలు సంస్కృతాంధ్రపండితుడు. సంస్కృత కవులంటే అభిమానముంది. ఆదరించాడు కూడా. అయితే తెలుగును ఎవరు కించపరిచినా రాయలు సహించలేదు. కించపరచిన వారికి తగిన సమాధానము చెప్పిన కవికి గండపెండేరమిచ్చి సత్కరించాడు. కేవల సంస్కృత విద్వాంసుడు భువన విజయ సభలో "ఆంధ్రభాషామయంకావ్యమయోమయ విభూషణమ్ "అన్నాడు. అంటే ఆంధ్రభాషలో చేసిన కావ్యము 'ఇనుముతో చేసిన నగ' అని ఈసడించాడు. "సంస్కృతారణ్య సంచారి విద్వన్మత్తేభశృంఖలా" 'సంస్కృత భాష అనే సాహిత్య అరణ్యములో సంచరించే మదపుటేనుగును బంధించే సంకెల' ఈ తెలుగు నగే అవుతుందని పెద్దన లేచి సమాధానమిచ్చాడు. రాయలు ఆ సమాధానము విని ఒక బంగారు పళ్ళెములో పెట్టి గండపెండెరము తెప్పించాడు. ఆ తెలుగు కవిత్వాభిమాని అయిన రాజకవి తెలుగులో సంస్కృతాంధ్ర పండితులనిలా కవ్వించాడు.

ముద్దుగ గండపెండియరమున్ గొనుడంచు బహూకరింపగా
నొద్దిక నాకొసంగుమని యొక్కరు కోరగలేరొకో
(రాయల పద్యములోని మూడవ పాదానికి ఎదురుచూడకుండా పెద్దన మహాకవి లేచి)
పెద్దన బోలు పండితులు పృథ్విని లేరని నీవెరుంగవే
పెద్దన కీదలంచినను పేరిమి నాకిడు కృష్ణరాయ్రణుపా!

సభ నిరుత్తరమైంది. రాయలు రాజసంగా చూస్తుంటే "పూతమెఱుంగులుంపసరు పూపబెడంగులు చూపునట్టి--వాకైతలు? జగ్గునిగ్గునెనగావలెగమ్మునగమ్మనవ్వలెన్----" అని ఒక ఉత్పలమాలికలో ప్రశంసించాడు. రాయలు సంతోషముతో సింహాసనము దిగివచ్చి స్వయముగా తనే "ఆహా! ఆంధ్రకవితా పితామహా" అని పాదమునకు గండపెండేరము తొడిగి "ఏదీ! మరొకమాలిక చెప్పండి." అన్నాడు పెద్దనతో. రాయల గండపెండెర స్పర్శ పెద్దనకు రాజసము కలిగించి ఉండాలి. ఆ రాజసము సరసయుక్త పద్యమై రాయలచేతనే కాదు, కవుల నీరాజనమందుకున్న పద్యముగా ప్రచారమయ్యింది

నిరుపహతిస్థలంబు, రమణీ ప్రియదూతిక తెచ్చి క
ప్పురవిడెమాత్మకింపయిన భోజనముయ్యెలమంచమొప్పుత
ప్పరయు తెలియంగల లేఖక పాఠకోత్తముల్
దొరికిన గాక యూరకకృతుల్ రచియింపుమనంగశక్యమె!

ఏకాంతము, రమణీప్రియ దూతిక అందిస్తున్న తాంబూలము, మంచిభోజనము, ఊయల ఊపు, తప్పు ఒప్పులు తెలిసిన రసజ్ఞుల లేఖక పాఠకోత్తముల ప్రోత్సాహము, సమక్షము లభించినపుడే కృతిరాయగలనని సగర్వముగా చెప్పాడు. కాబట్టే ఆ మహరాజు ఆంధ్రకవితాపితామహుని తన ఏనుగుపై ఎక్కించుకున్నాడు. మనుచరిత్ర అంకితము తీసుకుని పల్లకీలో ఎక్కించి తాను స్వయంగా పురవీధులలో మోశాడు. రాయల నిర్యాణము తరువాత కూడా బ్రతికి ఉన్న పెద్దన, మహారాజు నిర్యాణాన్ని తలచుకుని ఆ సందర్భంగా మహారాజు చేసిన సత్కారాలను ఈ క్రింది చాటువులో తలచుకున్నాడు.

ఎదురైనచో తన మదకరీంద్రము నిల్పి--కేలూత యొసగి ఎక్కించుకొనియె

మనుచరిత్రంబందుకొనువేళ పురమేగ--పల్లకి తనకేల పట్టియెత్తె

గోటకగ్రామాద్యనేకాగ్రహారంబు--లడిగిన సీమలయందునిచ్చె

బిరుదైన కవిగండపెండేరమునకీవ--తగుదనితానెపాదమునతొడగె

ఆంధ్రకవితాపితామహ! అల్లసాని---

పెద్దనకవీంద్ర! యనితన్నుబిల్చినట్టి

కృష్ణరాయలతోదివికేగలేక

బ్రదికియున్నాడ జీవచ్ఛవంబునగుచు

<u>పెద్దన సమస్యాపూరణము:-</u>

పెద్దన ఆంధ్రకవితా పితామహుడు. మాలికా రచన ప్రతిభతో ఈనాటికవులకు కూడా స్ఫూర్తి నింపాడు. ఆశుకవిత్వముతోబాటు, సమస్యాపూరణముకూడా రాయలకాలములో మంచిఖ్యాతినందింది. అయితే ఇంతటి గొప్పకవినీ కూడా తెనాలి రామకృష్ణుడు అమవసనిసికిన్ అని ప్రయోగించినందుకు ఆక్షేపించాడు. రాయలిచ్చిన సమస్య - పూరణ, దానికి రామలింగని ఆక్షేపణము ఈ క్రింది రెండు చాటువులు. రాయల భువన విజయములో కవిత్వ ప్రసంగ సమయాన ఎంతటి మహాకవినైనా తప్పుపట్టేవారని ఈ చాటువులు నిరూపిస్తాయి.

సమస్య:- <u>కలనాటిధనములక్కఱ</u>

<u>కలనాటికి దాచ కమల గర్భునివశమా!</u>

పూరణ: నెలనడిమినాటి వెన్నెల

అలవడునె గాదెపోయ <u>నమవసనిసికిన్</u>

ఎమితినిసెపితివికపితము

బ్రమపడి వెరిపుచ్చకాయ వడిదిని సెపితో

యుమితెక్కయదిని సెపితో

యమవసనిసి యన్నమాట యలసని పెదనా!

<u>రాయలు---రామలింగడు:-</u>

పెద్దన వంటి కవినే ఆక్షేపించిన రామలింగడు రాయల ప్రశంశలకు గురయ్యాడు. కానీ ఆ వికటకవి అహంకారముతో పేట్రేగిపోయి ఇతరకవులు సమస్యలిస్తే తిట్టుకవిగా మారేవాడు. అప్పుడు రాయలు మందలించాడని, కోపించాడని చాటువులున్నాయి... కానీ వెనువెంటనే మళ్ళీ తనదైన శైలిలో పూరించి ప్రశంసలందుకునేవాడు. ఇవి కట్టుకథలే!. కానీ దూషణ, భూషణ, తిరస్కార చాటువులుగా కవుల వైషమ్యాలను బయటపెట్టాయి. రామలింగనికి భట్టుమూర్తి అంటే కిట్టదు. భట్టుమూర్తి ఒకసారి సభలో "కుంజరయూథంబు దోమకుత్తుక సొచ్చెన్" -- అని సమస్యనిచ్చాడు. దానికి సమాధానముగా ఈ విధంగారామలింగడు తిట్టాడు.

గంజాయి త్రాగి తురకల

సంజాతులగూడికల్లుచవిగొన్నావా?

లంజల కొడకా! ఎక్కడ

కుంజరయూథంబు దోమకుత్తుకసొచ్చెన్

రాయలు కోపము పట్టలేక తనే ఆ సమస్యనిచ్చినట్లుగా భావించి పూరించమన్నాడు. రామలింగడు కాళీవరప్రసాదుడని లోకవాడుక. అతడీ క్రిందివిధంగా సమస్య పూరించి రాయల బహుమతినందుకున్నాడు.

రంజనచెడి పాండవులరి

భంజనులై విరటుకొల్వపాల్పడిరకటా!

సంజయ! ఏమని చెప్పుదు

కుంజరయూధంబు దోమకుత్తుక సొచ్చెన్

దోమ కుత్తుకలో ఏనుగు దూరడమేమిటని ప్రశ్నించిన రామలింగడు---విరటుని కొలువులో పాండవులు చేరడమటువంటిదేనని ప్రతిభావంతముగా పూరించాడు. ఇతనికి భట్టుమూర్తిపై ద్వేషమున్నట్లుగా చాటువులు ప్రచారమయ్యాయి. రామలింగడు కానీ, భట్టుమూర్తికానీ రాయల కొలువులోలేరు. ఆ ఇద్దరు గొప్పకవులు. కానీ రామకృష్ణుడు బ్రాహ్మణాహంకారముతో భట్టుకవిని శూద్రకవిగా ద్వేషించాడని చాటువులు పుట్టడం విచారకరం. రామలింగడు కవితాప్రతిభతో కృష్ణదేవరాయలపై చెప్పిన అనేక చాటువులున్నాయి. అంతేకాదు అతనికి మహాకవులపై అభిమానముంది. తనను నీటికాకితో పోల్చుకుని మహాకవుల పట్ల తన గౌరవాన్ని ఈ క్రింది చాటువులో చాటుకున్నాడు. కవి అంటే 'నీటికాకి' అని కూడా అర్థము.

కవి అల్లసాని పెద్దన

కవి తిక్కన సోమయాజిగణుతింపగా

కవి నేను రామకృష్ణుడ

కవియను నామంబు నీటికాకికి లేదే!

వికటకవిగా పేరుపొందిన ఈ మహాకవి పాండురంగమహాత్యమును ప్రౌఢకావ్యమును రచించాడు. ఈ మహాకవి రాయల అష్ట దిగ్గజకవులలో లేడని నమ్మితే, రాయల భువనవిజయకీర్తికి ఆయన చెప్పిన విఖ్యాత చాటుపద్యాలు సరసతను కోల్పోతాయి. అందుచేత రాయల ఆస్థానకవిగా రామలింగడు చెప్పిన పద్యాలను చాటువులుగా ప్రచారమైనవి తెలుసుకుందాం. తెనాలి రామలింగడు లేదా తెనాలి రామకృష్ణుడు---ఈ ఇద్దరినీ లోకము ఒకరిగానే పరిగణించింది. కృష్ణరాయని కీర్తించిన రామకృష్ణుడు చెప్పిన పద్యాలు చూద్దాము

నరసింహ కృష్ణరాయని

కరమరుదగుకీర్తియొప్పె కరిభిద్గిరిభి

త్కరి కరిభిద్గిరిభి

త్కరికరిభిద్గిరిభిత్తురంగ కమనీయంబై

కృష్ణదేవరాయల కీర్తి తెల్లగా మనోహరంగా - శివుడు, ఐరావరము, కైలాసము, వజ్రాయుధము, నంది, ఉచ్చైశ్రవముల తెలుపుకు సాటిగా ఉందని కవి చెప్పాడు. ఆ ప్రకారమే పద్యాలలోని పదాలలోకి అర్థాలు విడదీసుకోవాలి కరిభిత్---శివుడు (గజాసురుని చంపినవాడు),---- <u>గిరిభిత్ (పర్వతాలను ఛేదించిన ఇంద్రుని యొక్క), ---కరి-- ఇంద్రుని ఐరావతము</u>,

కరిభిత్(శివుని)--కైలాసగిరి,--గిరిభిత్ (కొండలను ఛేదించినది) వజ్రాయుధము

కరిభిత్, గిరిభిత్, తురంగ--- శివుని, ఇంద్రుని తురంగములంటే వాహనాలు నంది, ఉచ్చైశ్రవమునే గుఱ్ఱము రాయల కీర్తి వలె మనోహరమైన తెల్లదనానికి ఉదాహరణలు.

కరిభిత్---గిరిభిత్--- కరిభిత్గిరి-- గిరిభిత్---- ----కరిభిత్, గిరిభిత్ తురంగ అని చదవాలి

శివుడు ---- ఐరావతము-- కైలాసము --- వజ్రాయుధము -- నంది, ఉచ్చైశ్రవము.

***